

POLITICI ȘI REGLEMENTĂRI PENTRU PROMOVAREA LECTURII PUBLICE

Angela DRĂGĂNEI

ORCID 0000-0002-6749-6782

Elena HARCONIȚA

ORCID 000-0002-6449-7488

Rezumat:

În studiu sunt abordate principalele aspecte privind problema lecturii publice, motivele, unele viziuni și concepte, actorii implicați, soluțiile internaționale și naționale. Este o încercare de a prezenta politicile privind lectura publică din diverse țări, având scopul de a identifica anumite sugestii și experiențe pentru aplicare în Republica Moldova, alături de proiectele deja desfășurate în ultimii ani. Numeroasele activități organizate în cadrul strategiilor și campaniilor din ultimii ani constituie o dovadă elocventă a importanței acestui subiect, fiind evidențiat rolul bibliotecilor ca actori esențiali în promovarea lecturii în contextul unei cantități tot mai mare de produs informațional digital creat și nativ.

În metodologia studiului a fost aplicată sinteza documentară, analiza programelor naționale, rapoartelor și strategiilor europene. Rezultatele cercetării reflectă politicile eficiente de lectură în cazul îmbinării armonioase dintre cadrul legislativ, susținerea experiențelor de lectură timpurie în familie, modernizarea bibliotecilor și inovația digitală.

Cuvinte-cheie:

lectură publică, politici de lectură europene, proiecte de lectură publică în Republica Moldova, alfabetizare și inegalitate socială, digitalizare, bune practici.

Abstract:

The study addresses the main aspects of the public reading problem, the reasons, some visions and concepts, the actors involved, the international and national solutions. It is an attempt to present policies on public reading from various countries, with the aim of identifying certain suggestions and experiences for application in the Republic of Moldova, along with the projects already carried out in recent years. The numerous activities organized within the strategies and campaigns in recent years constitute eloquent proof of the importance of this subject, highlighting the role of libraries as essential actors in promoting reading in the context of a larger amount of created and native digital information product.

The methodology of the study was applied documentary synthesis, analysis of national programs, reports and European strategies. The research results reflect effective reading policies in the case of a harmonious combination of the legislative framework, support for early and family reading experiences, library modernization and digital innovation.

Keywords:

public reading, european reading policies, public reading projects in the Republic of Moldova, literacy and social inequality, digitalization, good practices.

Introducere

Lectura publică rămâne un factor esențial al dezvoltării culturale, educaționale și sociale, fiind sprijinită la nivel global prin politici publice, proiecte și programe IFLA (Federația Internațională a Asociațiilor și Instituțiilor Bibliotecare), inițiative UNESCO și angajamentul bibliotecilor, al școlilor și al comunităților. UNESCO (Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură) consideră alfabetizarea un drept fundamental al omului, prin care este determinată implicarea în viața deplină a societății. Încă din 1967, UNESCO a instituit Ziua Internațională a Alfabetizării (ILD), sărbătorită anual pe 8 septembrie în întreaga lume [1]. În așa fel, se amintește factorilor de decizie politică, practicienilor și publicului

larg despre importanța critică a alfabetizării în vederea creării unei societăți echitabile și sustenabile, aceasta deschizând căile spre libertate și cetățenie globală.

Cu toate acestea, datele recente arată decalaje îngrijorătoare: sute de milioane de copii și adulți din lume rămân fără competențe de bază în citire și scriere, iar era digitală adâncește inegalitățile, mai ales pentru grupurile marginalizate. Aplicarea instrumentelor digitale contribuie masiv la extinderea oportunităților de învățare pentru grupurile marginalizate, unii aflați chiar în dublă marginalizare, fiind excluși nu numai de la învățarea tradițională a alfabetizării, ci și de la beneficiile erei digitale. S-a constatat că în anul 2024 cel puțin 739 de milioane de tineri și adulți din întreaga lume încă nu au abilități de alfabetizare de bază, iar 4 din 10 copii nu ating competența minimă de citire, 272 de milioane de copii și adolescenți nu erau școlarizați în 2023.

În fața acestor provocări, UNESCO promovează integrarea responsabilă a tehnologiilor digitale și a inteligenței artificiale în educație. În anul 2025, în perioada 2-5 septembrie s-a desfășurat Săptămâna Învățării Digitale cu tema „IA și viitorul educației: Perturbări, dileme și direcții” [2]. Acest eveniment a trasat sarcinile principale pentru integrarea echitabilă și etică a Inteligenței Artificiale, condusă de om în educație, asigurându-se că tehnologia servește drept forță pentru progres. International Literacy Day (ILD) (Ziua Internațională a Alfabetizării, 8 septembrie) este sărbătorită în 2025 la nivel global sub genericul „Promovarea alfabetizării în era digitală”. Se evidențiază politici și intervenții de promovare a alfabetizării ca bun comun și drept al omului, ca o pârghie pentru emancipare și transformare în vederea construirii unei societăți incluzive, juste și sustenabile [3].

În paralel, programul UNESCO Capitala Mondială a Cărții consolidează rolul cărții și al lecturii ca bun comun, implicând orașe din întreaga lume. În cadrul acestui program sunt promovate cărți și lecturi, se contribuie la dezvoltarea culturală și educațională a societății cu multiple activități culturale la care participă biblioteci,

edituri, librării, asociații, scriitori și alte instituții educaționale și culturale. Prima Capitală Mondială a Cărții a fost Madrid (2001), recent Strasbourg (2024) și Rio de Janeiro (2025). Chișinăul a depus candidatura pentru 2026, subliniind importanța lecturii și a culturii cărții pentru comunitate [4].

Educația și formarea profesională sunt elemente centrale în Obiectivele de Dezvoltare Durabilă până în 2030. „Strategia pentru alfabetizarea tinerilor și adulților (2020-2025)” [5]. UNESCO a recomandat elaborarea politicilor publice eficiente de sprijinire a lecturii, accentuând importanța integrării alfabetizării în politicile naționale, a utilizării tehnologiilor digitale, a sprijinirii persoanelor vulnerabile, a asigurării egalității de gen și a monitorizării progreselor. Fenomenul lecturii, valoarea și cultura cărții, perspectiva bibliotecilor în contextul digital sunt provocări globale și impun soluții ce solicită rezolvări similare.

Cititul și scrisul nu sunt numai o tehnică și o abilitate, ci implică respectul de sine al oamenilor, capacitatea participării civice și a progresului economic. În raportul „Viitorul competitivității europene” (2024) a lui Mario Draghi, fost președinte al Băncii Centrale Europene și unul dintre cei mai importanți gânditori economici ai Europei, se menționează că „singura modalitate de a deveni mai productivi este ca Europa să se schimbe radical” [6]. Iar condiția fundamentală pentru atingerea obiectivelor strategice rămâne, cu regret, insuficient abordată, și anume rolul fundamental al procesului cognitiv complex al cititului – bază a alfabetizării funcționale și a abilităților de gândire critică în rândul cetățenilor europeni. Pentru deblocarea potențialului Europei este esențial să fie recunoscută legătura profundă dintre alfabetizarea funcțională, lectură și dezvoltarea umană, datorită cărora se formează și se modifică infrastructura cognitive, care inspiră la inovație, dezvoltare durabilă și reziliență democratică. Totodată, vocile academice, precum cea a lui Mircea Dumitru, subliniază valoarea literaturii în cultivarea discernământului, imaginației și maturității intelectuale. În acest context, vicepreședintele Academiei Române susține: „Ceea ce ne

dă cititul cărților (aș insista aici asupra literaturii, adică beletristicii, poeziei etc.) este maturizarea discernământului critic și a gândirii analitice, dezvoltarea și îmbogățirea imaginației, ascuțirea spiritului nostru de a urmări gânduri și idei abstracte, adică a unor capacități cognitive, emotive sau volitive de care avem nevoie toată viața, indiferent ce îndeletniciri vom avea în viață” [7].

În 2022, IFLA, împreună cu UNESCO, a relansat *Manifestul pentru Biblioteca Publică*, care reafirmă rolul central al bibliotecilor în sisteme educaționale, promovând accesul la lectură ca element esențial al educației [8]. Este subliniată importanța promovării nu doar a cărților tipărite, ci și a e-bookurilor, audiobookurilor, resurselor multimedia, fiind prioritară accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități.

Toolkit (trusa de scule/instrumente) (2019), destinată sprijinirii bibliotecilor în diverse domenii, inclusiv pentru integrarea lor în strategiile naționale de alfabetizare și lectură, oferă materiale, argumente și metode de advocacy adaptabile condițiilor fiecărui context național.

Planul de acțiune al Secțiunii Alfabetizare și Lectură (2020) subliniază direcții strategice recente, precum: utilizarea *Toolkit*-ului IFLA pentru strategii naționale, colectarea bunelor practici legate de Obiectivele de Dezvoltare Durabilă, consolidarea capacității la conferințe și programe conexe. Această secție facilitează combaterea analfabetismului, stimularea obiceiului de citit la toate vârstele și explorarea mediilor digitale în educație, integrarea cercetării, activități de dezvoltare a cititorilor.

IFLA Guidelines for Library-based Literacy Programs (Linii direcționale pentru programele de alfabetizare bazate pe bibliotecă) (2019) propune inovații și tendințe:

- Lectura digitală: aplicații, e-bookuri, platforme online de învățare;
- Parteneriate cu edituri și autorii locali pentru promovarea literaturii naționale;
- Evenimente comunitare: maratoane de lectură, expoziții, festivaluri culturale.

De asemenea, IFLA derulează proiectul *The Best Practices Project* (Proiectul privind cele mai bune practici) – o platformă de inspirație unde bibliotecarii pot contribui și viziona videoclipuri de maximum 5 minute cu idei de succes. Totodată, învață cum să creze propriile materiale media și să le partajeze pentru vizibilitate și schimb de experiențe.

Câteva exemple de bune practici și studii de caz disponibile în repozitoriul IFLA se referă la:

- *Programele din biblioteci lituaniene* – campanii estivale, festivaluri de lectură, *Farmacia literară*, *Salonul cărților parfumate*, *Biblioteca călătoare*, *Călătorește cu o carte* etc.
- *Parteneriatele între biblioteci și comunități* – exemple de proiecte din Serbia, care au integrat tehnologia și lectura prin cluburi și prezentări multimedia. Elevii își folosesc abilitățile IT pentru a-și împărtăși experiențele de lectură și pentru a realiza scurtmetraje, videoclipuri și prezentări PowerPoint. În cadrul atelierelor de lectură, elevii citesc cărți care nu sunt incluse în programa școlară, apoi realizează filme, prezentări digitale, postere, schițe pentru a-și expune textele preferate.
- *Digital libraries în școli dezavantajate* – model preluat din Senegal pentru accesul elevilor la lectura digitală. A fost creată o bibliotecă digitală pentru 20 de școli din regiunea Tambacounda din Senegal. Acest proiect participă la dezvoltarea capacităților elevilor, a lecturii în școlile defavorizate, oferind accesul gratuit la domeniul educațional și cultural. Întrucât cartea tipărită este prea scumpă și uneori inexistentă în bibliotecile școlare, acest proiect umple golul informațional existent în școlile senegaleze și mai ales în zonele rurale.

Peste tot ar trebui să se acționeze în sensul lichidării ori reducerii analfabetismului, negației crizei lecturii, deoarece a devenit un paradox când era digitală necesită niveluri tot mai înalte de cunoștințe, iar în lume sunt analfabeți funcționali (știu să citească, dar nu înțeleg sensul celor citite) ori nu au defel abilități pentru lectură și scriere. Adesea, capacitatea fiecăruia de a citi și scrie este considerată fi-

rească, precum și procesarea informațiilor, interacționarea critică cu multiplele surse, însă, cu regret, nu este așa. În acest context se impune mobilizarea societății prin politici, strategii și infrastructuri culturale, constituirea fundațiilor, instituțiilor, consolidarea bibliotecilor pentru promovarea lecturii la toate nivelurile de vârstă și statut social, stimularea interesului pentru lectură și reducerea decalajelor educaționale. Pe măsură ce atenția societății se îndreaptă din ce în ce mai mult către tehnologie și inovații, lectura rămâne un pilon major pentru dezvoltarea personală, creșterea economică și implicarea în viața socială.

Exemplele unor state europene, precum Finlanda, Norvegia, Irlanda, Regatul Unit, Franța, Germania, Polonia, cu rezultate constante la testele PISA, arată că, acolo unde lectura este prioritate de stat, progresele sunt vizibile. Într-o lume dominată de tehnologie, lectura rămâne piatra de temelie a dezvoltării personale, a coeziunii sociale și a rezilienței democratice.

Strategii și proiecte europene de lectură

La nivel european, politicile de alfabetizare și promovare a lecturii se bazează pe strategii și inițiative complexe, menite să susțină educația, cultura și coeziunea socială. Aceste inițiative oferă un cadru comun ce sprijină acțiunile naționale, adaptându-se specificului sociocultural și nivelului de dezvoltare al fiecărei țări și ținând cont de particularitățile culturale. Chiar dacă Uniunea Europeană nu stabilește politici educaționale directe, ea are un rol esențial prin contribuție financiară, parteneriate și recomandări.

Cele mai relevante strategii europene de alfabetizare sunt: inițiativele precum *EU High Level Group of Experts on Literacy* (Grupul de experți la nivel înalt al UE privind alfabetizarea), Recomandări ale Parlamentului European și ale Consiliului privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (inclusiv competențele de lectură) [9]. Elocventă este finanțarea europeană a programelor: Erasmus+, Europa Creativă – subprogramul Cultura, inițiativele transfrontaliere: *European Literacy Policy Network*,

campaniile de tip *Reading Aloud Week* (Săptămâna Cititului cu Voce Tare), Noaptea Bibliotecilor, care au pătruns activ și în spațiul educațional și de cultură din Republica Moldova.

Rețeaua europeană de politici de alfabetizare *ELINET* (*European Literacy Policy Network or Education, Languages, and Internationalization Network*) [10], înființată în 2014, reunește 79 organizații din 28 de țări și are misiunea de a îmbunătăți politicile de alfabetizare prin proiecte și instrumente bazate pe dovezi, beneficiind de finanțări consistente din partea Comisiei Europene. Ea se orientează spre reducerea numărului de copii, tineri și adulți cu competențe de alfabetizare scăzute. De asemenea, este orientată spre dezvoltarea de instrumente bazate pe dovezi pentru toți actorii din domeniul divers al alfabetizării la nivel local, regional, național și transnațional, pentru sprijinirea activităților existente și inițierea de noi activități. Participanții programului au primit inițial o subvenție de 3 milioane de euro din partea Comisiei Europene.

Un alt program, *AgoraEU*, sprijină domeniile esențiale pentru bunăstarea cetățenilor și reziliența societăților, având un buget substanțial [11]. Acesta acoperă domenii de politică esențiale pentru bunăstarea cetățenilor europeni și construirea unor societăți mai puternice și mai reziliente. În perioada 2028-2034 se va asimila un buget de 8,6 miliarde de euro, structurat pe 3 componente: Europa Creativă – Cultura, MEDIA+ și Democrație, Cetățeni, Egalitate, Drepturi și Valori (CERV+).

Europa Creativă 2021-2027 este un program de finanțare a proiectelor culturale, traducerilor literare, campaniilor de promovare a lecturii și schimbului de bune practici culturale [12]. În acest sens Comisia Europeană a gestionat 1.46 miliarde de euro în perioada 2014-2020. Este important faptul că la subprogramul „Cultura” sunt eligibile persoanele juridice inclusiv din țările în curs de aderare ori care fac obiectul Politicii Europene de Vecinătate. Acordul de aderare semnat în 2025, care va intra în vigoare din ianuarie 2026, va deschide noi oportunități pentru organizațiile de cultură din Republica Moldova, inclusiv posibilitatea de a concura la titlul de Capitală Europeană a Culturii.

Printre obiectivele specifice ale Programului *Europa Creativă* se numără: sprijinirea realizării, circulației și promovării operelor europene, stimularea alfabetizării mediatică, acordarea de sprijin pentru traducerea operelor literare pe întregul teritoriu al UE, pentru vânzarea pe piața internațională și circulația operelor europene străine pe toate platformele; proiectele protecției patrimoniului, acordarea Premiului UE pentru literatură ș.a.

EURead – The European Reading Promotion and Literacy (Programul European de Promovare a Lecturii și Alfabetizare) este o rețea europeană care reunește 38 de organizații din 27 de țări europene [13]. Scopul *EURead*-ului este de a aplica soluții practice, bazate pe cercetare, pentru a reduce analfabetismul funcțional și efectele sale pe termen lung. Pentru creșterea gradului de conștientizare a faptului că promovarea lecturii a devenit absolut vitală atât la nivel internațional, cât și național, se stabilesc întâlniri periodice între reprezentanții diverselor țări, se face schimb de cunoștințe, experiențe și bune practice. Timp de un sfert de secol acest program a promovat lectura în Europă, împărtășind programe de succes și strategii politice, sărbătorind cea de-a 25-a aniversare (2025) cu o reuniune a membrilor săi, alături de participanți din Rețeaua Globală pentru Donarea de Cărți în Primii Ani și din Rețeaua Cercetătorilor. Participanții de pe cinci continente au discutat despre promovarea lecturii, planurile de acțiune pentru educație și competențe digitale. Prin intermediul *EU-Read* și al Rețelei Globale pentru Donarea de Cărți în Primii ani, a fost propusă o alocare inițială de 500 EUR per copil pe an – echivalentul a 0.19% din PIB-ul UE – în vederea dezvoltării unei infrastructuri solide pentru lectură în întreaga Europă. Aceasta include donarea de cărți de la naștere, mini-biblioteci în mediile de învățământ preșcolar, formare profesională și instrumente de evaluare armonizate. Aceste implicații în copilăria timpurie oferă cele mai mari randamente în vederea îmbunătățirii rezultatelor educaționale, bunăstării emoționale și, desigur, a capacității forței de muncă.

Evenimentele culturale completează acest cadru strategic prin Ziua Autorului European, o continuare a Zilei Europene a Autoru-

lui, inițiată la 23 martie 2023 și consolidată prin Programul *Europa Creativă* [14]. Aceste evenimente promovează dreptul la lectură și accesul liber la informație prin întâlniri cu autori, ateliere și conferințe internaționale. Consorțiul internațional (șapte parteneri din cinci țări), susținut de Programul *Europa Creativă*, este condus de Fundația pentru Lectura Universală din Polonia, cu parteneri precum Biblioteca Națională a Poloniei, Fundația Lesen din Germania, Centrul Ciclic – Val de Loire Château-Renault, Franța – Agenție publică pentru cărți și imagini, Fundația pentru Lectură (Chetene) din Bulgaria, Federația Editorilor Europeni cu sediul în Belgia și rețeaua *EURead*, și dezvoltă acțiuni pentru creșterea numărului de cititori în Europa și promovarea literaturii europene. Evenimente de acest gen au loc și în Republica Moldova. Ziua Autorului European este marcată în fiecare an, începând cu 2025, între 11 noiembrie și 12 decembrie și conține: întâlniri cu autori europeni care călătoresc dintr-o țară în alta, activități în biblioteci, școli, grădinițe, librării din întreaga Europă.

În aceeași concordanță, Noaptea Bibliotecilor, inspirată din modelul Noptii Muzeelor, (lansată în Franța în 1997 și devenită europeană din 2005), atrage publicul spre lectură prin activități nocturne inedite. Prima ediție a Noptii Bibliotecilor a avut loc în Polonia (2004), la inițiativa Asociației Bibliotecarilor Polonezi, pentru a atrage publicul spre lectură printr-un eveniment nocturn, neobișnuit și atractiv. Ulterior, ideea a fost preluată și de alte țări europene (România, Cehia, Ungaria, Republica Moldova etc.), de obicei, fiind organizată la început de toamnă. În România, Noaptea Bibliotecilor a debutat în 2011, coordonată de Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România, Asociația Bibliotecarilor din România în parteneriat cu Biblioteca Națională. Primele ediții ale Noptii Bibliotecilor în Republica Moldova s-au desfășurat după modelul românesc și european, fiind organizate de bibliotecile mari: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” (2012-2013), Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM, 2016). Evenimentul este conceput ca o „noapte albă a lecturii”, cu lansări de carte, spectacole, concerte, expoziții, ateliere și activități interactive.

Astfel, lectura devine o infrastructură esențială a competitivității europene, susținută prin politici, rețele și manifestări culturale care au impact nu doar asupra educației și culturii, ci și asupra dezvoltării capitalului uman și a coeziunii sociale.

Strategii și politici de lectură în Republica Moldova

Republica Moldova își proiectează viitorul în Uniunea Europeană, proces ce presupune armonizarea a peste 3.000 de acte europene, printre ele și documente ce sprijină lectura publică. În acest context, rezultatele evaluărilor PISA 2022 (Republica Moldova participă din 2009) arată progrese modeste: doar jumătate dintre elevii de 15 ani ating nivelul minim de competență la citire, iar creșterea înregistrată la indicii de lectură este de numai 2 puncte [15]. Se așteaptă ca testările din 2025 (au participat peste 7.000 de elevi din 275 de instituții de învățământ) să aducă rezultate mai bune, dar pentru aceasta este nevoie de politici educaționale și culturale mai consistente, cu sprijin real pentru biblioteci și instituțiile culturale.

Rețeaua națională, alcătuită din peste 2.500 de biblioteci și centre culturale, are un rol crucial în educația pe tot parcursul vieții, incluziunea digitală și conservarea patrimoniului. Investițiile în aceste instituții ar însemna colecții actualizate, spații moderne și acces liber la resurse pentru toți cetățenii.

Autoritatea principală în elaborarea politicilor culturale, Ministerul Culturii al Republicii Moldova recunoaște lectura ca parte esențială a vieții culturale și lansează în ultimii ani noi programe de promovare a lecturii, fiind prevăzut un buget mai mare pentru achiziția cărților destinate bibliotecilor, finanțarea de stat a revistelor și traducerilor literare. Începând cu anul 2023, se constată o creștere a bugetului alocat pentru Programul pentru editarea cărții naționale, circa cinci milioane de lei pentru aproximativ 80 de titluri de carte a câte 300 de exemplare fiecare. Astfel, colecțiile bibliotecilor au înregistrat noi achiziții de aproape 24 de mii de documente pe an.

Este elaborat și susținut pentru implementare Programul Național *Dezvoltarea industriei cărții și lecturii publice 2025-2030*,

care vizează îmbunătățirea situației în domeniul cărții și lecturii în Republica Moldova [16]. Sunt prevăzute acțiuni de sprijin pentru edituri, biblioteci și promovarea lecturii, prin continuarea programelor anterioare, cum ar fi *LecturaCentral*. Sunt introduse noi mecanisme de finanțare pentru traduceri și publicare de cărți în străinătate, precum și pentru reviste culturale.

Unul din obiectivele principale prevede dezvoltarea bibliotecilor prin modernizarea lor, remedierea colecțiilor și crearea spațiilor atractive pentru utilizatori. Promovarea lecturii se desfășoară prin organizarea evenimentelor culturale, concursurilor și campaniilor cu accent pe accesibilitatea cărților pentru toate categoriile de vârstă și grupuri sociale. Se explorează mecanisme pentru a face cărțile cât mai accesibile din perspectiva financiară, inclusiv prin subvenții sau alte forme de sprijin. Parteneriatele cu alte țări prevăd și schimbul de experiență în domeniul lecturii. *Legea privind cultura*, modificată în 2024, stabilește programe de stat privind protecția și dezvoltarea culturii, recunoaște lectura ca parte esențială a vieții culturale, inițiind Programul Național *Voucher cultural* pentru persoanele care au împlinit vârsta de 18 ani.

Inițiativa privind instituirea Zilei Naționale a Culturii la 15 ianuarie în Republica Moldova a fost votată în Parlamentul de la Chișinău (aprilie 2012). În cadrul evenimentului se omagiază poezia, arta, tradițiile și istoria românească, reflectând importanța lui Mihai Eminescu pentru cultura și identitatea națională.

Ziua Națională a Lecturii, instituită prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova la 31 martie 2022, marcată anual pe data de 14 februarie, de ziua de naștere a poetului Grigore Vieru, a fost sărbătorită fiind însoțită de Campania națională de promovare a lecturii „Să citim împreună!” (ediția a XIV-a), Proiectul Național de Promovare a Lecturii „Cartea Deschisă” ș.a.

Amintim că cele mai notabile programe de importanță națională privind promovarea și stimularea interesului pentru lectură sunt: *LecturaCentral* (BNRM), *Cartea Deschisă* (Muzeul Național de Literatură), *Chișinăul citește* (Biblioteca municipală „B.P. Hasdeu), „Să ci-

tim împreună, *La izvoarele înțelepciunii* (Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”) ș.a. Datorită lor, peste zece mii de tineri și copii au participat la întâlniri cu scriitori din Republica Moldova și România.

Pe parcursul a opt ediții ale Programului Național *Lectura Central* au fost organizate numeroase activități, inclusiv concursurile „Cel mai activ cititor”, „Cel mai original proiect de promovare a cărții și lecturii, inclusiv cu ajutorul tehnologiilor”, „Lumina din jurul cărții: cel mai original club de lectură”, „Cel mai original program/proiect de promovare a lecturii în familie”, „Cel mai reușit proiect/program/serviciu de implicare a bibliotecilor în promovarea valorilor europene”, în colaborare cu Comisia Națională a Republicii Moldova pentru UNESCO. Concursurile din 2025 s-au completat cu: „Cel mai original program de promovare a operei eminesciene” – pentru proiecte care valorifică opera marelui poet național, și „Cel mai bun declamator al operei eminesciene” – pe patru categorii de vârstă (7-10 ani, 11-14 ani, 15-18 ani și 19+). În cadrul proiectului, BNRM a lansat Campania Națională „Septembrie – nicio zi fără lectură” (1-31 septembrie), coordonând 34 de întâlniri ale scriitorilor cu cititorii, în localitățile: Soroca, Leova, Rezina, Drochia, Telenești, Taraclia, Râșcani, Ștefan Vodă, Fălești, Bălți etc. Implicați fiind scriitorii: Vasile Romanciuc, Iulian Filip, Claudia Partole, Maria Șleahțișchi, Radmila Popovici, Mony Stănilă, Alexandru Vakulovski, Arcadie Sucevianu, Dumitru Crudu, Larisa Turea, Nicolae Negru etc.

Anual este desfășurată Conferința internațională „Lectura ca bază pentru cultură și cunoaștere” (șapte ediții), la care participă, scriitori, profesori, cercetători, experți în domeniul cărții și, desigur, bibliotecarii. A VIII-a ediție (9-10 septembrie 2025) pentru prima dată s-a desfășurat la Biblioteca Publică Raională „Iulian Filip” din Drochia.

Evenimentele internaționale și lansările de carte peste hotare sporesc vizibilitatea culturii naționale. Ca o anticipare a Zilei Autorului European, scriitoarea Maria Șleahțișchi a participat la Festivalul Internațional de Poezie la București (15-21 septembrie 2025), scriitorul Vasile Romanciuc s-a întâlnit cu cititorii din Luxemburg (12-15 septembrie 2025), iar la 20 septembrie, la Londra, Iurie

Cojocarul și-a lansat cartea „Start-up diaspora”, cu implicarea lui Iulian Filip, Sandu Grecu, Ion Mereacre, ambasadorul Republicii Moldova ș.a.

Programul Național *Acces la cultură 2025* [17] prevede promovarea diversității culturale, participarea activă a cetățenilor și integrarea valorilor culturale naționale în context european, fiind angajamentul Ministerului Culturii pentru dezvoltarea bibliotecilor, facilitarea accesului la cultură și consolidarea poziției Republicii Moldova pe scena culturală europeană.

De asemenea, Republica Moldova dezvoltă proiecte de acces la cultură și de încurajare a lecturii timpurii. Programul „Citește-mi 100 de povești”, lansat de Ministerul Educației și Cercetării, UNICEF (agenție a Națiunilor Unite care oferă asistență umanitară și pentru dezvoltare copiilor și mamelor din întreaga lume), Asociația OvidiuRO din România și Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, în 2025, cu sprijin internațional, promovează cititul zilnic în familie și grădinițe. În anul 2025, a intervenit și susținerea UNICEF cu sprijinul Guvernului Marii Britanii și al Guvernului Statelor Unite ale Americii. Cu susținerea financiară a Guvernului Coreei în anul 2025 au fost organizate activități precum festivalul „ReadFest”, în cadrul Lunii Parentalității (iunie), Ziua Internațională a Taților (prima ediție în Moldova la 29 iunie 2025), precum și a doua ediție a Săptămânii Educației, care a avut loc în luna mai 2025.

Un simbol aparte al atașamentului față de lectură este moneda comemorativă „Ziua Cărții”, emisă în 2025 de Banca Națională [18]. Moneda a fost lansată de Ziua Națională a Lecturii, ca o reafirmare a angajamentului față de promovarea și cultivarea pasiunii pentru carte și pentru lectură. Ea este bătută în argint, are valoarea nominală de 50 lei și un tiraj de 600 unități, pe avers fiind imprimată Stema Republicii Moldova, iar pe revers apare imaginea unei cărți deschise, în plan central – o figură umană stilizată în formă de pasăre în zbor și inscripția: „O carte citită – avânt spre libertate” în arc de cerc.

Cu toate acestea, continuă să scadă interesul pentru lectura clasică în rândul tinerilor, cresc discrepanțele în accesul la servicii de lectură dintre mediul rural și urban, este iminentă digitalizarea

și modernizarea bibliotecilor. În acest echilibru dintre tradiție și transformare, lectura rămâne un pilon al identității și al dezvoltării culturale a Republicii Moldova în drumul său european.

Modele de succes în promovarea lecturii

Finlanda este recunoscută la nivel internațional drept unul dintre cele mai de succes modele în promovarea lecturii, cu o tradiție puternică a bibliotecilor publice și o cultură a cărții sprijinită constant de politici educaționale și culturale. În această țară, lectura este văzută ca o valoare națională, asociată cu egalitatea de șanse, dezvoltarea intelectuală și coeziunea socială.

Sistemul bibliotecar este gratuit și bine informatizat, politicile de lectură sunt parte integrantă a strategiilor educaționale și culturale ale statului. Strategia națională de alfabetizare 2030 [19], bazată pe inițiative anterioare ale Forumului Național de Alfabetizare, este o extindere a liniilor directoare elaborate de Forumul Național de Alfabetizare (2018), înființat de Ministerul Educației și Culturii, și se orientează pe trei linii directoare:

- Crearea și consolidarea structurilor pentru activitatea de alfabetizare;
- Consolidarea competenței de multiliteratie;
- Încurajarea lecturii și diversificarea alfabetizării.

Citirea și crearea textelor necesită *multiliteratie* (citire, înțelegere, interpretare, scriere și producerea textelor multimodale în medii diferite prin utilizarea diverselor instrumente și medii). Astfel, acest concept extins presupune nu doar citirea și înțelegerea textelor, ci și capacitatea de a interpreta, crea și comunica în medii și forme variate, inclusiv digitale. Finlanda promovează activ conceptul de *multiliteratie* ca o competență interdisciplinară. În cea mai recentă reformă a curriculumului, cititul este definit nu doar ca o abilitate, ci ca un instrument de analiză critică a diferitelor tipuri de texte, inclusiv a celor digitale.

Lectura este susținută, de asemenea, prin *Legea cu privire la biblioteci* (2017), care garantează accesul gratuit la servicii de bibli-

otecă pentru toți cetățenii. Curriculumul național pentru educație de bază include lectura zilnică ca parte a rutinei școlare. Prin Ministerul Educației și Culturii este asigurat sprijinul guvernamental, iar colaborarea între școli, biblioteci, familie, ONG-uri și autorități locale este una dintre cele mai eficiente.

Printre inițiativele și programele naționale semnificative se evidențiază: Programul Național de Lectură „Reading Finland” (Finlanda citește), „Lukuviikko” (Săptămâna Lecturii), „Reading Movement” (Mișcarea de lectură); campanii de sensibilizare: „ReadHour” (Ora de lectură); *Bookstart* Finlandez – „Lue lapselle” (Citește copilului) – program pentru lectură timpurie; programul „Lukulahja lapselle” (Cadoul lecturii pentru un copil), implementat în Finlanda din 2019. Aceasta reprezintă o inițiativă națională de amploare menită să sprijine lectura în familie în primele etape ale dezvoltării copilului. În cadrul programului, familiilor cu sugari li se oferă ghiozdane cu cărți la etapa controalelor prenatale sau al consultațiilor la unitățile de asistență medicală primară. Conform datelor oficiale, 93% dintre copiii născuți în perioada 2019-2024 au primit astfel de cadouri de cărți.

Modelul interactiv „Reading Path” (Calea de lectură) susține interesul unui copil pentru lectură în primele etape ale învățării *Lukukeskus* (Centru de lectură). Campania națională de donare de cărți s-a dovedit a fi foarte eficientă în familiile în care cititul nu era anterior o practică obișnuită, iar majoritatea părinților au raportat că cărțile din geantă au fost citite de mai mult de 10 ori, iar o treime – de mai mult chiar de 20 de ori. Este creată și o platformă online pentru părinți și profesori cu recomandări pentru dezvoltarea abilităților de citire. Programul „Citește cu voce tare” reprezintă o inițiativă a aceluiași Centru de lectură (*Lukukeskus*) care vizează sprijinirea alfabetizării timpurii la copiii sub 8 ani. Programul „Lukuinto” (Bucuria Cititului) este o inițiativă comună a bibliotecilor și școlilor care vizează creșterea motivației pentru lectură în rândul elevilor. Inițiativa „Bunicii citind” este un proiect de voluntariat în cadrul căruia persoanele în vârstă îi ajută pe copiii care au dificultăți de citire. Aceștia vizitează școlile și efectuează lecturi individuale, sporind motivația și

încrederea copiilor în propriile abilități.

Cultura lecturii este susținută și de prezența scriitorilor în școli, de festivaluri de carte, cluburi de lectură, ateliere de scriere creativă și de dezvoltarea lecturii digitale. Sunt viabile parteneriatele între școli și biblioteci, lectură în familie și în grădinițe, promovarea lecturii în rândul băieților, care citesc mai puțin decât fetele. Cărți și broșuri sunt oferite familiilor la naștere, prin colaborare cu sistemul medical.

Deoarece lectura este încurajată încă din primele luni de viața, în topul clasamentului internațional PISA la capitolul competențe de lectură se constată un nivel ridicat de alfabetizare funcțională și informațională. Tineri finlandezi manifestă un interes crescut pentru lectură de plăcere, iar cultura lecturii este susținută de prezența scriitorilor în școli, festivaluri de carte și cluburi de lectură, lecturi în grup pentru copii și adolescenți, ateliere de scriere creative, promovarea lecturii digitale (e-books, aplicații), spații interactive și prietenoase pentru tineri.

Finlanda are una dintre cele mai dense rețele de biblioteci publice. Un simbol al acestei abordări moderne îl constituie Biblioteca Centrală Oodi din Helsinki, concepută împreună cu cetățenii și transformată într-un spațiu comunitar multifuncțional, unde accesul la carte coexistă cu servicii inovative, precum împrumutul de instrumente muzicale, imprimarea 3D sau consilierea educațională.

Această instituție emblematică pentru o națiune de iubitori ai cărții oferă cunoștințe și abilități, fiind un loc ușor accesibil pentru învățare, imersiune în povești, muncă și relaxare. Este o bibliotecă a unei noi ere, un loc de întâlnire viu și funcțional, deschis tuturor. În genere, toate bibliotecile din Finlanda sunt văzute ca spații comunitare gratuite și democratice cu servicii inovative de împrumut a instrumentelor muzicale, imprimante 3D, săli de înregistrare muzicală, consiliere educațională ș.a. Este semnificativ că Biblioteca Centrală Oodi a fost concepută împreună cu locuitorii orașului astfel ca să corespundă nevoilor utilizatorilor bibliotecii, doleanțe fiind colectate în timpul evenimentelor, atelierelor, prin site-uri și diverse campanii. Oare la edificarea/adaptarea unor noi construcții pentru

bibliotecile din Republica Moldova se va ține cont de opiniile utilizatorilor?

Cu toate că Finlanda se confruntă și ea cu provocări precum scăderea atenției tinerilor din cauza tehnologiilor, inegalitățile sociale sau accesul la lectură pentru minorități și elevii cu nevoi speciale, modelul finlandez rămâne unul dintre cele mai solide la nivel european. Forța sa constă în combinarea politicilor educaționale sistematice, a sprijinului instituțional pentru biblioteci și a implicării active a familiilor și comunităților, ceea ce asigură un nivel înalt de alfabetizare și menținerea unei culturi vii a lecturii.

Marea Britanie a construit un model complex și colaborativ de promovare a lecturii, bazat pe intervenția timpurie, implicarea familiei și diversitatea programelor pentru toate vârstele. Politicile sunt implementate prin parteneriate între guvern, biblioteci, școli, organizații caritabile și comunități locale, având ca obiectiv central transformarea lecturii într-un obicei zilnic accesibil tuturor.

Cea mai mare organizație dedicată lecturii copiilor este „BookTrust” [20] cu o istorie de peste 100 de ani, care oferă programe și sprijin în vederea susținerii copiilor de la naștere până la primii ani de școală și familiile. Compania colaborează cu mii de parteneri locali, inclusiv 2.400 de biblioteci, pentru a sprijini copiii fiecărei comunități din Anglia, Țara Galilor și Irlanda de Nord, pentru a oferi programul „BookTrust Storytime” (Ora de povești a Book Trust), conceput pentru a inspira familiile să citească împreună și să viziteze biblioteca în mod regulat. Programe ca: „Bookstart” (Începutul cărții) – cărți gratuite oferite copiilor încă de la naștere; „Time to Read” (E timpul să citești) presupune distribuirea de cărți gratuite pentru copiii de 4–5 ani. Bibliotecarii școlari sunt sprijiniți cu resurse, liste de cărți selectate și recomandări, sfaturi și idei care să îi ajute la implicarea copiilor în lectura de plăcere în școli.

„Libraries Connected” (Biblioteci conectate), fostul „Society of Chief Librarians” (Societatea Bibliotecarilor Șefi), acționează ca organizație de sprijin sectorial pentru bibliotecile publice din Anglia, Țara Galilor și Irlanda de Nord, finanțată de *Arts Council En-*

gland (Consiliul Artelor Anglia) și conduce strategii precum „Universal Reading Offer” (Oferta Universală de Lectură) pentru promovarea lecturii publice.

The Reading Agency (Agenția de Lectură), organizație caritabilă, colaborează cu bibliotecile și școala, dezvoltă programe majore pentru copii și adulți: „Summer Reading Challenge” (Provocarea lecturii de vară), „Quick Reads” (Lecturi rapide), „Reading Well Books on Prescription” (Cititul sănătos al cărților cu prescripție medicală) etc. La programul „Summer Reading Challenge”, anual participă peste 800.000 de copii, fiind provocați să citească 6 cărți în vacanța de vară, primind autocolante, medalii și certificate.

Proiectul previne regresul lecturii în vacanță și susține lectură în familie. „Quick Reads & Reading Ahead” (Lecturi rapide și lecturi viitoare) este un program dedicat lecturii adulților care citesc puțin: lecturi scurte, accesibile, integrate în programe de alfabetizare pentru adulți, inclusiv în închisori și centre de formare. „Reading Well – Books on Prescription” (Cititul bine – Cărți pe bază de rețetă) este un proiect terapeutic în colaborare cu profesioniști din domeniul sănătății: liste de cărți sunt recomandate pentru diferite afecțiuni, precum anxietate, depresie, demență, fiind disponibile gratuit în biblioteci.

Universal Reading Offer (Oferta Universală de Lectură) este un cadru strategic elaborat de *Libraries Connected* și *The Reading Agency* (Biblioteci conectate și Agenția de lectură) – programe standardizate de lectură (grupuri, provocări, evenimente cu autori), calendar de lectură național, parteneriate regionale și campanii coordonate. Ghidul „The Reading Framework” (Cadrul de lectură), elaborat de Departamentul pentru Educație, recunoaște bibliotecile ca resursă esențială în școli și recomandă colaborarea cu bibliotecarii pentru dezvoltarea unei culturi durabile a lecturii în școli primare și secundare. Școlile secundare colaborează în programul „Spark Reading” (Scânteia/strălucirea lecturii), menit să ajute elevii din ciclul primar să citească în mod regulat și să-și dezvolte plăcerea de a citi.

„National Literacy Trust” [21] (Trustul Național pentru Alfabetizare) dezvoltă politici și cercetări privind alfabetizarea și depășirea

inegalităților educaționale, desfășoară campanii de tip: „Read On. Get On” (Citește mai departe. Mergi mai departe), „Literacy Hubs” (Centre de alfabetizare). Studiile arată corelații directe între lectura de plăcere și performanțele academice, programele naționale au redus decalajele de alfabetizare în unele regiuni defavorizate. În acest sens, bibliotecile sunt esențiale în politicile de lectură, ele oferă spații gratuite pentru lectură, informare și socializare, prin programe pentru copii: „Rhyme Time” (Timp de rimă), „Story Time” (Ora de povești), promovarea lecturii digitale: e-books, audiobooks, inițiative împotriva excluziunii sociale și digitale.

Oricine locuiește în UK are drept legal să împrumute gratuit cărți din biblioteci publice, ceea ce permite accesul universal la lectură și informare, fără bariere financiare. Bibliotecile contribuie la bunăstare și incluziune socială, iar utilizatorii prezintă niveluri mai ridicate de satisfacție a vieții, sănătate mentală și coeziune comunitară în comunitățile locale.

Cu toate acestea, recenta cercetare „Lectura copiilor și tinerilor în 2025” demonstrează o situație îngrijorătoare, rezultatele sondajului pe un eșantion de circa 115.000 de copii și tineri din Regatul Unit cu vârste cuprinse între 5 și 18 ani arată o scădere continuă a plăcerii cititului: doar 1 din 3 (32,7%) copii și tineri cu vârste cuprinse între 8 și 18 ani spune că-i place să citească în timpul liber; doar 1 din 5 (18,7%) spune că citește ceva zilnic în timpul liber. Cei care raportează niveluri scăzute de plăcere față de lectură recunosc valoarea educațională a lecturii, unora le place să citească versuri de cântece, articole de știri, ficțiune, benzi desenate și *fan fiction* în timpul liber.

Jonathan Douglas, directorul executiv al *National Literacy Trust* menționează: „Suntem martorii celor mai scăzute niveluri ale lecturii de plăcere și ale lecturii zilnice dintr-o generație – o provocare critică pentru alfabetizare, bunăstare și șanse în viață... Tinerii sunt încă motivați să citească atunci când acest lucru se potrivește intereselor lor, când au de ales și când simt că este relevant pentru viața lor. Trebuie să-i întâlnim pe tinerii cititori acolo unde se află – emoțional, cultural și digital –, dacă vrem să reaprindem dragostea

pentru lectură în Regatul Unit” [22]. Deci, reluarea lecturii este posibilă, în special, dacă sunt personalizate oportunitățile de lectură în funcție de interese și se permite lectura în alte medii pe care copiii și tinerii le recunosc deja ca parte a vieții lor culturale.

Pentru a-i ajuta pe copii să descopere dragostea pentru lectură, în iulie 2025, secretarul de stat pentru educație, Bridget Phillipson, a anunțat că 2026 va fi Anul Național al Lecturii. În cadrul evenimentului va fi abordat declinul abrupt al lecturii în rândul copiilor, tinerilor și adulților. Această Campanie va fi realizată în parteneriat cu *National Literacy Trust* ca partener de implementare, fiind continuat angajamentul de sprijini direct a încă 1,5 milioane de copii și tineri să citească de plăcere și să își dezvolte o mai mare încredere în abilitățile de citire. Va fi inclusă și asigurarea fiecărei școli primare cu bibliotecă sau un spațiu dedicat pentru lectură până în 2028. Prin intermediul campaniei „Biblioteci pentru școlile primare” și sprijinirea familiilor tinere cu copii cu vârste cuprinse între 0 și 5 ani și a inițiativei „Early Words Matter” („Cuvintele timpurii contează”), se va lucra în comun cu cărțile în construirea limbajului timpuriu și a legăturilor emoționale, care stau la baza plăcerii și succesului viitor al lecturii. Prin transformarea lecturii într-un obicei zilnic, chiar și doar 10 minute pe zi, copiii pot fi ajutați pentru cel mai bun start în viață. În cadrul „revoluției lecturii” din vara lui 2026, *National Literacy Trust* va distribui peste 72.000 de cărți noi copiilor din zonele cu cele mai mari rate ale sărăciei infantile, pentru a sprijini obiceiurile pozitive de lectură acasă.

A fost făcut apelul către toți factorii implicați: școli, biblioteci, organizații caritabile, companii și, desigur, guvern, pentru a amplifica acoperirea și influența colectivă în vederea consolidării impactului și asupra crizei lecturii din Marea Britanie. Prin intermediul revizuirii curriculumului și evaluării din Anglia, se solicită, de asemenea, integrarea unei culturi a lecturii de plăcere în toate nivelurile sistemului educațional. Programul „Literacy and Reading for Pleasure” (Alfabetizare și lectură pentru plăcere) sprijină profesorii în integrarea lecturii în curriculum.

Însă unele rezultatele pesimiste din Marea Britanie s-ar datora poate și reducerilor bugetare, închiderii unor biblioteci din ultimii ani, ceea ce a adâncit inegalitățile regionale privind accesul la lectură (Nord vs Sud), scăderea interesului pentru lectură de plăcere în rândul adolescenților, scăderea concentrării pentru lectura profundă și creșterea timpului petrecut online/digital.

În pofida rezultatelor pesimiste și a provocărilor generate de reducerile bugetare și închiderea unor biblioteci, modelul britanic rămâne unul valoros prin abordarea sa sistemică și incluzivă, prin implicarea autorilor, educatorilor, editorilor și bibliotecarilor, precum și prin adaptarea la diversitatea culturală și nevoile actuale ale tinerilor.

În **Franța**, lectura este considerată o cauză națională majoră, coordonată de *Centre National du Livre* (CNL) [23], instituție creată în 1946 și aflată sub tutela Ministerului Culturii. CNL sprijină prin granturi și finanțări directe bibliotecile publice, proiectele de lectură și programele destinate grupurilor vulnerabile, având ca misiune centrală plasarea lecturii în viața de zi cu zi a cetățenilor. În ultimii ani, acțiunile au vizat diversificarea formelor de promovare: lectura cu voce tare, întâlniri între autori și public, implicarea asociațiilor locale și programe pentru copii și tineri

În 2022, de exemplu, au fost organizate 200 de întâlniri în școli, 500 de cursuri de master cu autori în gimnazii și licee, 1.000 de intervenții ale asociațiilor din întreaga țară și lansate noi programe. Prin programe ca „*Première page*” (Prima pagină) și „*Lire et faire lire*” (Citește și fă să citești), statul francez încurajează lectura de la cele mai fragede vârste. Campaniile naționale: „*La fureur de lire*” (Furia lecturii) (1989), devenită ulterior „*Lire en Fête*” (Citiți la o petrecere din 1998), apoi „*À vous de lire!*” (Depinde de tine să citești! din 2010) este o adevărată „sărbătoare a lecturii” extinsă la nivel național. În 2024 a fost lansată inițiativa *Crazy Biblis*, menită să apropie publicul de biblioteci, în spiritul campaniilor culturale majore de tip *Fête de la musique*. Bibliotecile organizează programe dedicate persoanelor cu dizabilități, vârstnicilor, migranților, inclu-

zând formare profesională, acces la resurse adaptate și digitalizare accesibilă. Până în 2026, se preconizează lansări naționale de platforme accesibile și portale de publicare incluzive.

Un alt pilon este reprezentat de *Fondation du Crédit Mutuel* (Mutual Credit Foundation), care, prin programul „Lectură, Prevenire, Educație”, derulat în parteneriat cu rețeaua *Quand les Livres Relient* (Când cărțile se conectează), conectează 250 de organizații din toată Franța.

În paralel, *Bibliothèques Sans Frontières* (BSF) extinde accesul la resurse educaționale prin soluții inovatoare – *Ideas Box*, *Digital Travelers*, platforma BSF Campus – destinate zonelor defavorizate, refugiaților și comunităților cu acces limitat la cultură, atât în Franța, cât și la nivel global. Este oferit accesul și posibilități de conectare a oamenilor la cărți și resurse digitale, extinzând acoperirea bibliotecilor, formând facilitatori și abordând nevoile comunităților cu resurse insuficiente. BSF a lucrat în 25 de limbi și în peste 50 de țări din întreaga lume, atingând viețile a șase milioane de oameni și abordând prin publicațiile furnizate cele mai importante probleme de astăzi: educație, sănătate, ocupare a forței de muncă, cetățenie, mediu și sustenabilitate, nedreptate rasială și secularism.

Inițiativele *Culture-Justice*, realizate împreună cu Ministerul Justiției, duc lectura în mediile penitenciare prin dotarea bibliotecilor din închisori și programe de mediere culturală. În plus, Franța sprijină incluziunea digitală și accesibilitatea prin programe precum *Strategia Digitală pentru Educație 2023-2027*, ce vizează platforme și resurse adaptate persoanelor cu dizabilități, migrantilor și vârstnicilor.

Modelul francez este unul multifactorial și deschis, bazat pe implicarea coordonată a statului, a instituțiilor culturale, a ONG-urilor și a mediului asociativ. Accentul cade atât pe tradiția lecturii ca bun comun, cât și pe inovația socială și digitală, pentru a răspunde provocărilor actuale – inegalități sociale, excluziunii culturale, accesului redus la carte în zone rurale sau defavorizate.

Cu o rețea excepțional de densă de peste 16.000 de biblioteci și

spații publice de lectură, Franța dispune de o infrastructură culturală vastă, însă rata medie de înscriere de doar 17% arată un potențial insuficient valorificat. Probleme precum izolarea bibliotecilor, programul limitat de funcționare și prejudecățile legate de rolul lor social reduc impactul acestei rețele. Tocmai de aceea statul investește constant în modernizarea spațiilor, în digitalizare și în extinderea orarului de funcționare.

Germania are o tradiție puternică a bibliotecilor și a promovării lecturii, însă cadrul legislativ care le reglementează nu este uniform la nivel federal. Nu există o lege unică pentru biblioteci la nivelul întregii țări, responsabilitatea revenind landurilor. Fundamentul constituțional pentru funcționarea și dezvoltarea serviciilor de bibliotecă este asigurat de *Legea fundamentală* (*Grundgesetz*), care garantează libertatea de exprimare, dreptul la informare și accesul la cultură. Până acum, doar câteva landuri – Thuringia (2008), Saxonia-Anhalt (2010), Hessen (2010, actualizată 2016), Renania-Palatinat (2014) și Schleswig-Holstein (2016) – au adoptat legi specifice pentru biblioteci publice. La nivel local, serviciile de bază, precum împrumutul, consultarea documentelor și accesul la informație, sunt gratuite, iar bibliotecile devin responsabilități municipale, în unele cazuri obligatorii, în altele doar recomandate. De asemenea, legea drepturilor de autor joacă un rol esențial, reglementând împrumutul public, reproducerea materialelor și redevențele/taxele pentru autori, limitări privind reproducerea pentru uz personal sau cercetare științifică.

Promovarea lecturii în Germania se bazează pe o strategie multifacetată, ce combină inițiative tradiționale cu metode moderne și inovatoare. Printre programele centrale se află *Deceniul Național pentru Alfabetizare și Educație de Bază* (2016-2026), menit să combată analfabetismul funcțional la adulți și să îmbunătățească educația de bază.

Una din instituțiile profesionale relevante este „Stiftung Lesen” (Fundația pentru lectură) [24], fundație națională pentru lectură și alfabetizare media, partener în proiecte de cercetare, recomandare

și implementare a programelor de lectură. Viziunea Fundației este „Toată lumea poate citi!”. Programul „Lesestart – Drei Meilensteine für das Lesen” (Începutul lecturii – Trei etape importante pentru lectură) a oferit peste două milioane de seturi de lectură copiilor mici și părinților lor, consolidând rolul familiei în transmiterea plăcerii de a citi. Setul „Reading Start” include, printre altele, o carte cartonată, un ghid de lectură pentru părinții cu copii mici, o broșură cu sfaturi de lectură, o mini-carte care explică programul pentru întreaga familie și un DVD. Ghidul de lectură este disponibil pentru descărcare în alte 14 limbi.

Această Fundație colaborează îndeaproape cu ministere federale și statale, instituții științifice, fundații, asociații și companii pentru a derula programe, campanii, cercetări și proiecte model la nivel național. Pe 21 noiembrie 2025 va fi sărbătorit cel mai mare festival al lecturii din Germania – Ziua Națională a Lecturii, organizată timp de 36 de ani. Până în 2030, Fundația își propune să reducă cu 25% proporția părinților care nu citesc sau nu citesc în mod regulat, mai multe oferte pentru sprijin lingvistic și de citire în fiecare creșă și școala primară din Germania, precum și mai mulți voluntari pentru citit cu voce tare.

De asemenea, programul „Transferul educației lingvistice, promovarea lecturii și a scrierii” sprijină diseminarea bunelor practici în școli și creșe, în continuarea proiectului „Educație prin limbă și scriere”.

Inițiativele regionale completează aceste eforturi. De pildă, *Strategia Berlinului pentru alfabetizare și educație de bază*, adoptată în august 2024, pune accent pe sprijinirea adulților cu dificultăți de scriere și citire, pentru a le facilita integrarea socială și profesională. Alte campanii, precum Ziua Mondială a Cărții („Ich schenk dir eine Geschichte”), aduc anual milioane de cărți în mâinile elevilor de școală primară, cultivându-le bucuria lecturii încă din copilărie.

Proiectul „Lesestart Niedersachsen” (Începutul lecturii în Saxonia Inferioară), derulat în parteneriat cu bibliotecile publice, implică activ părinți, educatori și chiar medici pediatri în procesul de alfabetizare timpurie. Scopul principal al acestui proiect este de a

integra limba, literatura și cărțile în viața de zi cu zi a copiilor cât mai devreme, pentru ca acestea să devină un element permanent în familii. Proiectul este însoțit de numeroase evenimente și activități în biblioteci.

În același spirit, inițiativa „Pippilothek” (O bibliotecă face minuni) integrează instrumente multimedia și activități interactive pentru a face lectura mai atractivă pentru copii și adolescenți. Proiectul, realizat de Asociația Bibliotecilor Germane și Fundația pentru Lectură în cadrul „Kultur macht stark” (Cultura te face puternic), folosește tech-toolbox-uri multimedia pentru a sprijini lectură împreună cu părinții și preșcolarii, prin programe educaționale în școli și biblioteci pentru copii și adolescenți, centrate pe alfabetizarea media și implicarea voluntarilor (mentorat de lectură, cluburi de lectură).

Un aspect important îl constituie și accesibilitatea. *German Centre for Accessible Reading* (Centrul German pentru Lectură Accesibilă) produce cărți în alfabetul Braille, audiobookuri, tipărituri mari și materiale tactile, pentru persoanele cu deficiențe de vedere sau dificultăți de lectură. În plus, multe programe vizează grupurile vulnerabile – migranți, copii din medii defavorizate sau părinți cu resurse limitate – pentru a reduce inegalitățile prin intermediul lecturii.

Deutscher Bibliotheksverband (Asociația Bibliotecilor Germane) oferă consultanță, coordonare națională și publicații, precum „Libraries in Germany”, și evidențiază inițiativele de promovare a lecturii și alfabetizării.

Cu toate aceste realizări, Germania se confruntă și cu provocări: programul redus al bibliotecilor în weekend, lipsa unor spații atractive și moderne, precum și neuniformitatea reglementărilor privind împrumutul digital între landuri. Totuși, prin colaborarea dintre guvern, landuri, fundații, biblioteci și comunități, Germania continuă să construiască o cultură puternică a lecturii, investind în viitorul educațional și cultural al societății.

Norvegia este recunoscută la nivel internațional pentru nivelul ridicat de alfabetizare, echitatea educațională și accesul gratuit la cultură, considerând lectura o prioritate națională. Politicile publice

în acest domeniu se bazează pe o viziune integrată, în care lectura funcțională, lectura de plăcere și accesul universal la cărți și biblioteci sunt privite ca elemente fundamentale ale vieții democratice și culturale.

Coordonarea este asigurată de două ministere: Ministerul Culturii și Egalității, responsabil de politicile culturale, drepturile de autor, mass-media, sportul și sectorul voluntariatului; și Ministerul Educației și Cercetării, care gestionează dimensiunea educațională a promovării lecturii. Colaborarea dintre cele două instituții a făcut posibilă *Strategia Națională pentru Biblioteci 2020-2023*, intitulată „Un spațiu pentru democrație și auto-cultivare” [25], care consolidează rolul bibliotecilor ca niște „case ale democrației” și piloni ai infrastructurii culturale.

Interesul norvegienilor pentru literatură și lectură are rădăcini istorice puternice, chiar dacă în prezent acesta este provocat de diversitatea formelor de divertisment și de expansiunea platformelor digitale. Aceasta însă nu diminuează importanța bibliotecilor, a cărților, lecturii și accesului la cunoaștere. Statul continuă să investească în menținerea bibliotecilor ca instituții relevante și vizibile în comunități, capabile să atragă noi utilizatori, să își diversifice colecțiile digitale, să faciliteze circulația cunoștințelor și să promoveze incluziunea culturală.

Un rol central în atingerea acestor obiective îl au programele naționale de lectură. Printre acestea se remarcă „Leselyst” (Plăcerea lecturii), un program guvernamental desfășurat în școli și biblioteci, finanțat de *Arts Council Norway*, care stimulează motivația pentru lectură și cultivă o cultură literară vie. Platforma digitală multilingvă „Lesekroken.no” (Colțul de lectură), disponibilă în 22 de limbi, promovează patrimoniul cultural norvegian și sprijină incluziunea lingvistică, în timp ce inițiativa „Bok i bruk” (Carte în uz) oferă gratuit cărți copiilor din grădinițe și școli, completată de distribuirea de cărți și ghiduri familiilor la nașterea copilului.

Școala norvegiană integrează lectura în mod organic prin curriculumul național, care recomandă practici variate – de la lectura

zilnică silențioasă și lectura în perechi, la scrierea creativă și evaluarea formativă. În paralel, statul investește în platforme digitale de lectură accesibile gratuit, inclusiv în zonele rurale, contribuind astfel la reducerea inegalităților educaționale și culturale.

Direcțiile emergente de dezvoltare pun accent pe integrarea lecturii în politicile educaționale naționale, utilizarea noilor tehnologii – inteligență artificială și realitate augmentată – în experiențele de lectură, intensificarea parteneriatelor europene între biblioteci și organizații culturale, dar și pe promovarea lecturii critice și a educației media, ca răspuns la provocările epocii informaționale. Campaniile de amploare, precum Noaptea Bibliotecilor sau Săptămâna Lecturii, contribuie la întărirea dimensiunii comunitare a lecturii.

Cu toate acestea, Norvegia se confruntă și cu provocări: scăderea motivației pentru lectură în rândul adolescenților, influența excesivă a tehnologiei, necesitatea formării continue a profesorilor și bibliotecarilor, precum și menținerea echilibrului între lectura clasică și cea digitală. În plus, relevanța bibliotecilor trebuie permanent consolidată într-un peisaj cultural concurențial.

Modelul norvegian demonstrează astfel coerența politicilor culturale și educaționale, investițiile constante în infrastructură și implicarea activă a comunității și familiei. Rezultatul este o cultură a lecturii durabile, bazată pe acces gratuit, diversitate lingvistică și adaptabilitate la provocările digitale contemporane.

În **Irlanda**, lectura este privită nu doar ca o abilitate esențială, ci și ca o sursă de bucurie și bunăstare personală. Strategii precum *Literacy and Numeracy Strategy (Strategia de alfabetizare și numerică)* (2011-2020) au pus bazele consolidării alfabetizării funcționale, iar Programul Național *Right to Read (Dreptul la citire)* a transformat bibliotecile în centre vii de promovare a lecturii. Această strategie se sprijină pe o rețea solidă de biblioteci, pe parteneriate între departamente guvernamentale și organizații non-guvernamentale, dar și pe implicarea școlilor, unde lectura este integrată atât în limba engleză, cât și în irlandeză. Accentul pus pe lectura de plăcere și pe bibliotecile de clasă arată că Irlanda tratează lectura ca parte a dezvoltării sănătoase a individului

și a comunității. Programul are câțiva piloni principali: „Spring into Storytime” (Primăvara în Ora Povestirilor), „Summer Stars Reading Adventure” (Aventură de lectură cu Stelele Verii), „Family Time at Your Library” (Timpul familiei la bibliotecă), „Ireland Reads” (Citește în Irlanda), „Family Literacy Projects” (Proiecte de alfabetizare familială), „Reading Recovery” (Recuperarea citirii în școli),

O atenție deosebită se acordă campaniei „Ireland Reads” (Ziua Națională a Lecturii) [26], desfășurată în fiecare lună februarie, fiind o inițiativă a Guvernului Irlandei pentru a celebra bucuria lecturii, finanțată de „Healthy Ireland” (Irlanda sănătoasă), axată pe îmbunătățirea sănătății și bunăstării tuturor locuitorilor țării și susținută de bibliotecile publice și de numeroase organizații care promovează lectura, alfabetizarea și artele. Programul invită oamenii să „piardă totul” pentru câteva minute și să se lase prinși de o carte. Pe tot parcursul lunii februarie, în special de Ziua Lecturii, pe 22 februarie, se face apel la oamenii din întreaga Irlandă să se *cufunde* într-o carte bună. Studiile susțin această abordare, arătând că lectura poate reduce stresul cu până la 68%.

Alfabetizarea este definită ca abilitatea elevilor de a interpreta și crea texte adecvate, cu acuratețe, încredere, fluentă și eficacitate pentru învățarea în școală și în afara ei, precum și pentru participarea la locul de muncă și în comunitate. Curriculumul irlandez promovează lectura extensivă în limba engleză și irlandeză. Se face accent pe lectura de plăcere, nu doar cea academică, crearea de biblioteci de clasă și lectură independentă. Astfel, sunt implicate Departamentul pentru Educație, Departamentul de Dezvoltare Rurală și Comunitară, Unitatea de Dezvoltare a Bibliotecilor, organizațiile non-profit precum „Children’s Books Ireland” (Cărți pentru copii din Irlanda), Agenția Națională de Alfabetizare a Adulților.

Irlanda promovează lectura ca parte a bunăstării personale și sociale și se remarcă printr-o rețea solidă de biblioteci, parteneriate interinstituționale, campanii creative, fiind recunoscută ca un model replicabil pentru țările care doresc să dezvolte o cultură durabilă a lecturii.

Polonia a creat un cadru amplu prin *Programul Național pentru Dezvoltarea Lecturii 2.0* (NPRCz 2.0) (2021-2025) [27], cu un buget de peste un miliard de zloți. Obiectivele sale vizează extinderea accesului la cărți, modernizarea infrastructurii bibliotecilor și integrarea tehnologiilor digitale. Primele rezultate arată creșteri vizibile ale numărului de utilizatori și cititori activi, dovadă că investițiile în cărți și în spații culturale moderne dau roade. Programul este implementat de Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, cu implicarea Bibliotecii Naționale, a Institutului Cărții și a Centrului Național pentru Cultură, în cooperare cu Ministerul Educației și Științei, fiind adresat nu doar bibliotecilor publice, ci și instituțiilor de învățământ, unităților preșcolare și altor centre culturale, acoperind un spectru social extins și bazându-se pe patru direcții strategice. În cadrul *Priorității I* au fost achiziționate 696.494 de volume noi pentru biblioteci și instituții preșcolare, a fost făcut disponibil accesul de la distanță la cărți electronice și audio, cărți sincronizate și a fost dezvoltat sistemul integrat de gestionare a resurselor bibliotecilor publice, ceea ce a contribuit la creșterea numărului de utilizatori înregistrați cu 7,8% timp de un an (2021-2022). În cadrul *Priorității II* de modernizare a infrastructurii bibliotecilor, în special în mediul rural, a fost solicitată finanțare pentru construirea, reconstrucția, adaptarea sau modernizarea clădirilor și a echipamentelor de bibliotecă, ceea ce a condus la o creștere cu 5,7% a numărului de cititori activi, demonstrând eficiența intervențiilor de reducere a barierele teritoriale privind accesul la resurse culturale. Fondurile primite în cadrul *Priorității III* au fost alocate pentru achiziționarea de noi publicații instituțiilor preșcolare, bibliotecilor școlare și pedagogice; cumpărarea echipamentelor pentru aceste instituții, hardware și software; implementarea activităților de promovare a lecturii, inclusiv achiziționarea de premii pentru elevii care participă la activități de promovare a lecturii.

Un element-cheie al acestei colaborări este și îmbunătățirea competențelor personalului bibliotecii, precum și consolidarea parteneriatelor locale pentru promovarea lecturii. Activitățile din ca-

drul *Priorității IV* sunt completate de o campanie socială și de informare implementată în două domenii complementare: promoțională și socială de construire a imaginii.

În perioada 23-24 septembrie 2025, s-a desfășurat conferința de sinteză a *Programului Național de Dezvoltare a Lecturii 2.0* „Cititul are doar părți bune”, care presupune totalizarea rezultatelor și oportunitatea de a discuta despre viitoarele acțiuni privind promovarea lecturii și provocările cu care se confruntă societatea.

Un element distinctiv al modelului polonez este combinația dintre infrastructură și campanii sociale. De exemplu, programul „Toată Polonia citește copiilor” [28], lansat în 2001 de Fundația ABCXXI (*ABCXXI – All of Poland Reads to Kids*), organizație poloneză înființată în 1998 de Irena Kozminska, inițial sub numele de „ABCXXI – Programul Sănătății Emoționale”, mai târziu „Fundația ABCXXI – Toată Polonia Citește Copiilor”. Scopul principal al Fundației este de a sprijini sănătatea emoțională și morală a copiilor și tinerilor prin activități educaționale și promovarea lecturii. Campanii precum *Cartea mică – Omul mare*, inspirată din modelul britanic *Bookstart*, oferă fiecărui copil un prim contact cu cartea, sprijinind astfel relația dintre familie și lectură. Programele: „Școli de lectură”, „Grădinițe de lectură”, „Cluburi pentru familii” promovează literatura de calitate pentru copii și tineri prin menținerea *Listei de Aur a Cărților*, crearea propriilor cărți și organizarea Concurșului Literar *Astreed Lindgren* pentru cărți contemporane adresate copiilor și tinerilor.

Polonia demonstrează că lectura nu poate fi lăsată doar pe seama școlilor sau a bibliotecilor, ea are nevoie de un cadru strategic, de sprijin financiar și de campanii de promovare.

În **România**, lectura și biblioteca nu sunt doar repere culturale, ci și pârghii prin care statul își afirmă misiunea educațională și democratică. Lectura este recunoscută ca drept cultural fundamental și ca instrument al dezvoltării capitalului uman, fiind integrată atât în strategiile de educație, cât și în cele culturale. Încă din 2002, *Legea bibliotecilor* a oferit cadrul juridic prin care rețeaua națională

de biblioteci garantează accesul liber și nediscriminatoriu la informație și cultură pentru toți cetățenii.

Politicele de lectură sunt coordonate de Ministerul Culturii și Ministerul Educației, cu sprijinul Bibliotecii Naționale a României, instituție de referință care asigură orientarea metodologică pentru întreaga rețea. Cercetările realizate de Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală (INCFC) [29] și Administrația Fondului Cultural Național (AFCN) contribuie la implementarea de proiecte și cercetări privind comportamentele de lectură.

Un proiect de amploare, cel mai important din ultimii 30 de ani, al Guvernului României, derulat în 2025, prin intermediul Departamentului pentru Relația cu Republica Moldova (DRRM), „Cărți în limba română pentru bibliotecile din Republica Moldova”, are scopul de a afirma și dezvolta identitatea etnică, culturală și lingvistică românească, de a promova lectura și cartea pentru formarea noii generații în Republica Moldova. Peste 100.000 de volume în limba română, în format fizic și digital, în valoare de peste un milion de dolari, au completat colecțiile a 300 de biblioteci publice din peste 200 de localități moldovenești. Donația își are continuitate și în anul 2025, când alte sute de biblioteci vor beneficia de 80.000 de cărți noi pentru utilizatorii moldoveni.

Pe lângă investițiile structurale, România a dezvoltat o adevărată cultură a evenimentelor dedicate cărții și bibliotecii. Ziua Culturii Naționale (*Legea nr. 238 din 7 decembrie 2010*), sărbătorită începând cu 2011, Ziua Națională a Lecturii, introdusă în 2022 și sărbătorită anual pe 15 februarie, Noaptea Bibliotecilor (23 aprilie 2013 – prima ediție a Noptii Bibliotecilor Românești, organizată de Asociația Bibliotecarilor din România), ultima săptămână din luna septembrie 2024 a inclus Nocturna Bibliotecilor, ediția a XV-a, sub egida Asociației Naționale a Bibliotecilor publice din România (ANBPR), devenite repere culturale și mobilizând comunitățile locale și instituțiile educaționale în jurul cărții și al bibliotecii.

Inițiativa Asociației OvidiuRo „Citește-mi 100 de povești”, în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării și Ministerul Culturii,

stimulează lectura în grădinițe și familie, desfășurându-se sub egida Proiectului „România Educată”, ghidat de Administrația Prezidențială. Obiectivul Asociației OvidiuRo este să transforme, în următorii cinci ani, toate grădinițele publice din România în grădinițe-bibliotecă, adevărate insule de lectură și cultură pentru copii, ce promovează lectura timpurie în parteneriat cu bibliotecile și instituțiile de învățământ preșcolar. Din 2004, asociația dezvoltă programe educaționale prin care oferă profesorilor posibilitatea de a participa la sesiuni de formare centrate pe literație. Sunt dăruite cărți ilustrate și resurse valoroase pentru crearea unor obiceiuri de lectură începând cu primii ani de viață. În 2024, Asociația OvidiuRo a sărbătorit 20 de ani de activitate, implementând proiectul „Citește-mi 100 de povești” și în Republica Moldova, în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării [30].

Programul „Hrănește zilnic mintea copilului tău cu 15 minute de lectură sănătoasă!” și inițiativa națională „Prinde gustul lecturii” au devenit campanii dedicate cultivării obiceiului de lectură zilnică în familie, ca parte esențială a unui stil de viață sănătos, alături de alimentația echilibrată cu sprijinul Kaufland România. În așa fel sunt accentuate beneficiile lecturii la vârste fragede: dezvoltarea abilităților de comunicare, emoționale și sociale, îmbunătățirea concentrării și gândirii critice, întărirea legăturii afective dintre copil și părinte. În 2025, asociația a fost nominalizată pentru Premiul *Astrid Lindgren* 2025, distincție prestigioasă acordată de Guvernul suedez pentru contribuții remarcabile la promovarea literaturii pentru copii.

În paralel, proiectele de digitalizare a patrimoniului scris (de exemplu, Biblioteca Digitală a Bucureștilor sau Biblioteca Digitală Națională) contribuie la crearea unui acces mai larg la resurse. Prin intermediul Bibliotecii Digitale a Bucureștilor, Biblioteca Metropolitană oferă acces la documente digitizate de tip text, imagine, audio sau video, copii digitale autentice ale documentelor aflate atât în patrimoniul Bibliotecii, cât și al altor instituții deținătoare de fonduri de patrimoniu (Biblioteca Academiei Române, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, Muzeul Literaturii Române), urmărindu-se integrarea în comunitatea bibliotecilor digitale europene, atât din punc-

tul de vedere al conținutului, cât și al interoperabilității datelor, în cadrul proiectului EUROPEANA (Biblioteca Digitală Europeană).

Printre proiectele județene pentru promovarea lecturii și a culturii cărții, nominalizăm Concursul de lectură *Bătălia Cărților*, inițiat de Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj, Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (ANBPR) și replicat în unele biblioteci din România, dar și din Republica Moldova; *Maratonul Lecturii* – concurs județean de lectură inițiat de Biblioteca ASTRA Sibiu; concursul de lectură *ASTRA Cititorul Campion* de la aceeași bibliotecă ș.a.

România dispune de o rețea de peste două mii de biblioteci publice, distribuite la nivel județean, municipal, orașenesc și comunal, cu inegalități majore între mediul urban și cel rural. Sunt necesare investiții în infrastructură, digitalizare și resurse umane. Curriculumul național integrează lectura ca activitate fundamentală în ciclurile primar și gimnazial, iar numeroase școli organizează cluburi de lectură și ateliere de scriere creativă. Politicile de lectură din România se confruntă cu mai multe dificultăți. Printre acestea se numără scăderea interesului pentru lectură la adolescenți, care preferă platformele digitale și rețelele sociale în detrimentul cărților. În pofida provocărilor tot mai multe instituții explorează conceptul de biblioteci hibride, care combină serviciile tradiționale cu resurse digitale. Se dezvoltă platforme de lectură și *e-learning*, iar interesul pentru integrarea noilor tehnologii, inclusiv inteligența artificială, în căutarea și personalizarea resurselor este în creștere. Printre tendințele și perspectivele în domeniu se evidențiază, de asemenea: extinderea programelor naționale de lectură, alături de consolidarea parteneriatelor dintre școli, biblioteci, ONG-uri și instituții culturale, ceea ce poate asigura un impact mai consistent asupra comportamentelor de lectură.

Privind în ansamblu, România este aliniată tendințelor europene, unde lectura publică este tratată ca domeniu strategic, aflat într-o continuă adaptare la provocările tehnologice și sociale. Experiențele europene arată că succesul vine din parteneriate solide, diversitate de inițiative și capacitatea de a îmbina tradiția cu inovația.

Prin colaborarea dintre stat, școală, biblioteci și organizații neguvernamentale, prin politici adaptate noilor realități digitale, România – la fel ca Europa – construiește o cultură a cunoașterii și a democrației, în care cartea continuă să fie puntea dintre generații și comunități.

Concluzii

Politicile de promovare a lecturii în Europa confirmă caracterul strategic al acestui domeniu pentru dezvoltarea capitalului uman și consolidarea unei societăți bazate pe cunoaștere. Experiența europeană evidențiază faptul că lectura publică reprezintă un proces dinamic, supus transformărilor tehnologice și sociale, dar susținut prin politici culturale coerente, investiții în infrastructură și parteneriate interinstituționale. În acest context, lectura nu este doar un act cultural, ci și un instrument de coeziune socială, integrare și participare civică.

Europa oferă un model complex, bazat pe diversitate și inovație, demonstrând că integrarea lecturii în strategiile educaționale, culturale și sociale consolidează dreptul fundamental la informare și participare democratică. Experiențele europene conturează câteva direcții majore: modernizarea bibliotecilor, implicarea comunității, dezvoltarea de programe naționale și locale, precum și adaptarea constantă la provocările mediului digital.

Recomandări pentru Republica Moldova

- Consolidarea infrastructurii bibliotecare prin modernizare, digitalizare și dezvoltarea de biblioteci hibride, care să combine resursele tradiționale cu platforme digitale.
- Integrarea lecturii în educație prin includerea acestuia în curriculum la toate nivelurile, formarea continuă a profesorilor și bibliotecarilor, precum și promovarea programelor de lectură timpurie.
- Dezvoltarea de inițiative naționale și locale care să stimuleze lectura pentru toate categoriile de vârstă, cu accent pe concursuri, campanii și programe dedicate grupurilor vulnerabile.

- Consolidarea parteneriatelor interinstituționale între stat, biblioteci, instituții educaționale, ONG-uri și sectorul privat, precum și participarea la rețele și proiecte europene.
- Adaptarea la mediul digital prin dezvoltarea de platforme de lectură și resurse accesibile, utilizarea tehnologiilor inovative și personalizarea experienței de lectură.
- Monitorizarea și evaluarea prin cercetări periodice a comportamentelor de lectură și ajustarea politicilor în funcție de noile tendințe.

Concluzie generală

Pentru Republica Moldova, valorificarea bunelor practici europene poate genera politici de lectură eficiente, centrate pe incluziune, inovație și colaborare interinstituțională. Printr-o combinație între infrastructură modernă, programe educaționale integrate și utilizarea tehnologiilor digitale, lectura poate deveni un vector de alfabetizare, coeziune socială și participare civică, contribuind la formarea unei societăți democratice bazate pe cunoaștere.

Referințe bibliografice:

1. *International Literacy Day*: 8 September. Disponibil: <https://www.unesco.org/en/days/literacy?hub=68184> [accesat 2025-08-04].
2. *Digital Learning Week 2025*. Disponibil: <https://www.unesco.org/en/weeks/digital-learning> [accesat 2025-08-04].
3. *International Literacy Day (ILD)*. Disponibil: <https://www.unesco.org/en/days/literacy> [accesat 2025-08-05].
4. HARJEVSCHI, Mariana. „Chișinău: să ne bucurăm împreună de deliciile literare” (aplicația pentru titlul Capitală Mondială a Cărții la inițiativa UNESCO). *Bibliopolis*. 2024, nr. 3, pp. 7-21. ISSN 1811-900X.
5. UNESCO. *Strategy for Youth and Adult Literacy (2020-2025)*. Disponibil: <https://policycommons.net/artifacts/8236933/tsur-4/9152888/> [accesat 2025-08-05].
6. *The Draghi report on EU competitiveness*. Disponibil: https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en [accesat 2025-08-07].

7. *Despre carte și lectură, în viziunea dlui Mircea Dumitru, vicepreședintele Academiei Române*. Disponibil: <https://tribunainvatamantului.ro/interviu-cu-acad-mircea-dumitru-vicepresedintele-academiei-romane-educatia-fara-instructie-este-goala-iar-instructia-fara-educatie-este-oarba/> [accesat 2025-08-07].
8. *International Federation of Library Associations and Institutions*. Disponibil: <https://www.ifla.org/> [accesat 2025-08-07].
9. *Grupul de experți la nivel înalt al UE în domeniul alfabetizării. Raport final, septembrie 2012*. Disponibil: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/96d782cc-7cad-4389-869a-bbc8e15e5aeb> [accesat 2025-08-08].
10. *ELINET-European Literacy Policy Network*. Disponibil: <https://eaea.org/our-work/projects3/elinet-european-literacy-policy-network/> [accesat 2025-08-08].
11. *AgoraEU*. Disponibil: https://commission.europa.eu/publications/agoraeu_en [accesat 2025-08-11].
12. *Programul Europa Creativă 2021-2027*. Disponibil: <https://www.europa-creativa.eu/despre/despre-program> [accesat 2025-08-11].
13. *EuRead*. Disponibil: <https://euread.com/> [accesat 2025-08-13].
14. *European Authors Day*. Disponibil: <https://culture.ec.europa.eu/cultural-and-creative-sectors/books-and-publishing/european-authors-day> [accesat 2025-08-12].
15. *Republica Moldova în Programul pentru Evaluarea Internațională a Elevilor PISA 2022*. Disponibil: https://ance.gov.md/sites/default/files/raport_pisa_2022_1.pdf [accesat 2025-08-14].
16. *Implicarea bibliotecilor în realizarea Strategiei „Moldova Europeană 2030”*: Simpozionul bibliotecarilor. Disponibil: <https://www.mc.gov.md/ro/content/implicarea-bibliotecilor-realizarea-strategiei-moldova-europeana-2030-simpozionul> [accesat 2025-08-13].
17. *Programul Național „Acces la Cultură 2025”*: Ministerul Culturii lansează primul apel de propuneri pentru proiecte culturale. Disponibil: <https://www.mc.gov.md/ro/content/programul-national-acces-la-cultura-2025-ministerul-culturii-lanseaza-primul-apel-de> [accesat 2025-08-08].
18. *„Ziua Cărții”: Monedă comemorativă din seria „Altele”, în circulație din 14 februarie 2025*. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/zc> [accesat 2025-08-14].

19. *National literacy strategy 2030*. Disponibil: <https://www.oph.fi/en/statistics-and-publications/publications/national-literacy-strategy-2030> [accesat 2025-08-15].
20. *BookTrust. Getting children reading*. Disponibil: <https://www.book-trust.org.uk/> [accesat 2025-08-16].
21. *National Literacy Trust*. Disponibil: <https://literacytrust.org.uk/> [accesat 2025-08-26].
22. *Parents' support for children's early literacy in 2025 – Insights from interviews with parents*. Disponibil: <https://literacytrust.org.uk/research-services/research-reports/parents-support-for-childrens-early-literacy-in-2025-insights-from-interviews-with-parents/> [accesat 2025-08-05].
23. *Centre National du livre*. Disponibil: <https://centrenationaldulivre.fr/> [accesat 2025-08-25].
24. *Unsere Vision: Alle Menschen können lesen!* Disponibil: <https://www.stiftunglesen.de/> [accesat 2025-08-24].
25. *National strategy for libraries 2020-2023 – A space for democracy and self-cultivation*. Disponibil: <https://www.regjerin.gen.no/en/dokumenter/national-strategy-for-libraries-2020-2023--a-space-for-democracy-and-self-cultivation/id2667015/> [accesat 2025-08-24].
26. *Ireland Reads 2025*. Disponibil: <https://www.dlrco.ie/dlr-events/event/ireland-reads-2025> [accesat 2025-08-25].
27. *National Reading Development Programme 2.0 adopted*. Disponibil: <https://www.bn.org.pl/en/news/4343-national-reading-development-programme-20-adopted.html> [accesat 2025-08-25].
28. *ABCXXI – All of Poland Reads to Kids Foundation*. Disponibil: All of Poland Reads to Kids <https://www.allofpolandreadstokids.org/> [accesat 2025-08-25].
29. *Activitatea de cercetare [a Institutului Național pentru Cercetare și Formare Culturală (INCF)]*. Disponibil: <https://www.culturadata.ro/activitatea-de-cercetare/> [accesat 2025-08-25].
30. *OVIDIURO*. Site web. Disponibil: <https://www.ovid.ro/> [accesat 2025-08-26].